

Regionstyrelsen

Yttrande över rapporten *Nya grindvaktsfunktioner i LOV – förslag som bidrar till att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer i valfrihetssystem*

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Finansdepartementet över rapporten *Nya grindvaktsfunktioner i LOV – förslag som bidrar till att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer i valfrihetssystem* (Konkurrensverket 2025:8).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Finansdepartementet har remitterat rapporten *Nya grindvaktsfunktioner i LOV – förslag som bidrar till att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer i valfrihetssystem* (Konkurrensverket 2025:8) till Region Stockholm för yttrande.

Den 26 juni 2025 fick Konkurrensverket i uppdrag av regeringen att lämna förslag som bidrar till att motverka kriminella eller på annat sätt oseriösa leverantörer i upphandlande myndigheters valfrihetssystem. Konkurrensverkets förslag syftar till att göra det enklare för upphandlande myndigheter att kontrollera leverantörer både vid inträdet och under kontraktstiden. Förslagen består bland annat i nya uteslutningsgrunder, en vidgad personkrets och nya arbetssätt vid kontroll av sökande och leverantörer, förtydliganden av möjligheterna att ställa kvalificeringskrav och kontraktsvillkor i förfrågningsunderlaget, och vikten av kontroll och uppföljning. Därutöver lyfter Konkurrensverket också några övriga områden där det pågår uppdrag med potential att underlätta för upphandlande myndigheter med valfrihetssystem samt några områden för ytterligare utredning.

Region Stockholm välkomnar rapporten och instämmer i problembilden samt till viss del i rapportens förslag. Vissa åtgärder som behöver komma

till stånd kan ske genom ändring i lagstiftning och regelverk. Andra utmaningar kan lösas genom bättre vägledning och stöd. Att ytterligare uteslutningsgrunder föreslås införas och fler företrädare för sökande kontrolleras ser Region Stockholm som särskilt positivt. I och med det kan Region Stockholm ytterligare stärka sin grindvaktsfunktion. Vissa förslag riskerar däremot att minska rådande handlingsutrymme och bidra till överreglering som inte är motiverad eller nödvändig i relation till problembilden, däribland att det föreslås införas ytterligare bestämmelser om förfrågningsunderlagets innehåll.

Bakgrund

Den 26 juni 2025 fick Konkurrensverket i uppdrag att lämna förslag som bidrar till att motverka kriminella eller på annat sätt oseriösa leverantörer i upphandlande myndigheters valfrihetssystem samtidigt som flexibiliteten och valfriheten för medborgarna bibehålls. Utgångspunkten för uppdraget är att lämna förslag på ändringar i lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV). I uppdraget ingår att

- analysera förutsättningarna för att avskaffa kravet på löpande annonsering till valfrihetssystem och om det bedöms möjligt lämna ett sådant förslag,
- ta ställning till om det bör införas bestämmelser om tidsbegränsning av avtalen eller valfrihetssystemen,
- analysera om ytterligare uteslutningsgrunder bör införas och lämna förslag på hur de i så fall bör utformas och kontrolleras,
- analysera om det bör införas ytterligare krav på förfrågningsunderlagets innehåll och lämna förslag på hur de i så fall bör utformas,
- lämna förslag på hur myndigheternas kontroll och uppföljning i valfrihetssystem kan stärkas inom befintligt regelverk,
- vid behov lämna andra förslag, som bidrar till att kriminella eller på annat sätt oseriösa leverantörer utesluts från valfrihetssystemen, eller att upphandlande myndigheters möjligheter att förhindra sådana aktörer från att tilldelas kontrakt i valfrihetssystemen förbättras, samt

vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Det innebär att Konkurrensverket förväntas lämna förslag på grindvaktsfunktioner som gör det svårare för dessa typer av aktörer att

komma in i valfrihetssystemen. Det inkluderar även grindvaktsfunktioner som gör det lättare att säga upp eller häva avtalet med en kriminell eller oseriös aktör om den kommit in i valfrihetssystemet, oavsett om den kom in genom att det inte framkom vid ansökningstillfället eller om den kom in genom ett övertagande av bolag som redan är godkänd leverantör. Detta fokus innebär också att uppdraget inte omfattar en bred översyn av hela LOV, utan enbart en översyn utifrån frågeställningarna om det är möjligt att avskaffa kravet på löpande annonsering samt hur ytterligare grindvaktsfunktioner kan införas.

Vid genomförandet av uppdraget har Konkurrensverket, i syfte att samla in erfarenheter och diskutera förslag, haft kontakt med relevanta aktörer, däribland region- och kommunrepresentanter, branschorganisationer samt vissa myndigheter. Region Stockholm har intervjuats inom ramen för uppdraget samt deltagit i rundabordsamtal. Konkurrensverket har även beaktat pågående arbete inom Regeringskansliet, särskilt beredningen av förslagen från Leverantörskontrollutredningen (SOU 2024:43).

Rapportens förslag

Konkurrensverket föreslår i rapporten följande åtgärder.

- *Kravet på löpande annonsering kan avskaffas*
För såväl valfrihetssystem med få ansökningar som valfrihetssystem med många ansökningar finns en rationalitet i att ge den upphandlande myndigheten möjlighet att välja mellan ett förfarande med löpande annonsering och ett förfarande med ansökningsfönster. Skillnaden mellan ett förfarande med ansökningsfönster och ett förfarande med löpande annonsering är när en ansökan kan lämnas in.
- *Varken valfrihetssystem eller kontrakt bör tidsbegränsas i författning*
I dag finns ingen reglering i LOV av vare sig valfrihetssystemens löptid eller löptiden för kontrakt. Det finns dock inget som hindrar upphandlande myndigheter att själva införa sådana tidsgränser.
- *Ytterligare uteslutningsgrunder ska införas och fler ska kontrolleras*
Uteslutningsgrunderna är ett centralt verktyg för upphandlande myndigheter att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom valfrihetssystemen. Eftersom alla leverantörer som uppfyller kvalificeringskraven och inte är föremål för uteslutning ska godkännas till ett valfrihetssystem utgör uteslutningsgrunderna – tillsammans med kvalificeringskraven – de enda grindvaktsfunktionerna som den

upphandlande myndigheten kan använda för att inte släppa in oseriösa eller kriminella leverantörer i valfrihetssystemet.

- *Det ska införas ytterligare bestämmelser om förfrågningsunderlagets innehåll*
För att det ska bli tydligare för upphandlande myndigheter vilka verktyg som finns för att motverka kriminella och oseriösa aktörer, bör bestämmelserna om förfrågningsunderlagets innehåll struktureras om och utökas. LOV bör därmed tillföras bestämmelser om förfrågningsunderlagets innehåll, tillgången till förfrågningsunderlagen, kontraktsvillkor som får och bör ställas, möjligheter att begära att en åberopad kapacitet byts ut, samt krav avseende underleverantörer.
- *Upphandlande myndigheters kontroll och uppföljning bör stärkas*
Det är avgörande för att motverka oseriösa och kriminella aktörer i valfrihetssystemen att en upphandlande myndighet med valfrihetssystem tillämpar ett strategiskt och enhetligt förhållningssätt till kontroll och uppföljning samt genomför löpande kontroller och uppföljningar av de leverantörer som anslutits. Bestämmelser om att en upphandlande myndighet ska besluta om riktlinjer för kontroll och uppföljning, regelbundet kontrollera leverantörerna, dokumentera kontrollerna och inleda fördjupande granskningar i vissa fall föreslås.
- *Andra förslag och bedömningar*
Dessa innefattar bland annat att det bör göras en översyn över bestämmelserna om rättsmedel och tillsyn, att regeringen bör utreda hur fler uppgifter om valfrihetssystemen kan samlas in och tillgängliggöras, att det aviserade uppdraget till Upphandlingsmyndigheten om en satsning mot välfärdsbrottslighet ska omfatta ett utökat stöd om tillämpningen av LOV, att det finns behov av forum för erfarenhetsutbyte om att motverka oseriösa och kriminella aktörer i valfrihetssystemen och vidareutveckling av flera pågående initiativ som kan bidra till att möta behovet av tillgång till information. Vidare görs bedömning att ett belastningsregister för juridiska personer bör utredas, att det kan finnas skäl att överväga en utökad revisorsplikt samt att informationsutbyte kan främjas av fler sekretessbrytande bestämmelser.

De föreslagna författningsändringarna i 2 kap. 4 a §, 3 kap., 4 kap. 7 § samt 10 kap. 6 § föreslås träda i kraft den 30 juni 2028. Samtliga övriga föreslagna författningsändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. Några övergångsbestämmelser bedöms inte behövas.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm ser positivt på alla förslag som bidrar till att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer. Förtroendet för Region Stockholm ska inte undergrävas av oseriösa aktörer som tillskansar sig medel på felaktiga grunder eller som avsiktligt inte levererar enligt avtal. Regionfullmäktige beslutade i januari 2025 om ny policy och riktlinjer för inköp (RS 2023-0758) där dessa perspektiv och kraven på nämnder och bolag i Region Stockholm i dessa avseenden stärktes. Exempelvis att effektiva metoder och arbetssätt i syfte att stävja fusk och utestänga oseriösa aktörer ska säkerställas. Region Stockholm ska vara ledande i arbetet med att motverka oseriösa aktörer och stävja fusk, och verka för att skapa praxis inom området sund konkurrens och välfärdsbrottslighet. Region Stockholm har inrättat landets första funktion som jobbar riktat för att motverka välfärdsbrottslighet och oegentligheter inom hälso- och sjukvården samt arbetar löpande med att identifiera och tillämpa nya verktyg för att motverka kriminella och oseriösa leverantörer i valfrihetssystem.

Samtliga regioner har minst ett valfrihetssystem till följd av 7 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Region Stockholm har ett trettiotal valfrihetssystem och välkomnar att LOV i flera delar ses över. Med anledning av det stora antalet valfrihetssystem har gällande lagstiftning stor påverkan på Region Stockholms möjligheter att utforma sina valfrihetssystem utifrån sina särskilda förutsättningar. Det är av stor vikt för Region Stockholm att befintligt handlingsutrymme i LOV bibehålles samtidigt som möjligheten för att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer stärks.

Region Stockholm utgör grindvakt för de cirka trettio valfrihetssystem som nu är gällande. För att framgångsrikt kunna motverka kriminella och oseriösa leverantörer behöver flera myndigheter stärka sin grindvaktsfunktion. Exempelvis behöver det bli svårare att starta företag via bulvan, att dölja verkliga huvudmän och att hantera bolagsekonomi utan möjlighet till insyn. Det behöver, på olika nivåer i samhället, bli lättare att upptäcka ekonomiska oegentligheter och utdela sanktioner mot misskötsamma företag.

Allmän inställning till rapporten och dess förslag

Region Stockholm välkomnar rapporten och instämmer i problembilden samt till viss del i dess förslag, däribland att ytterligare uteslutningsgrunder ska införas och fler företrädare för sökande ska kontrolleras.

Flera förslag harmoniserar enligt Region Stockholm dock inte med uppdragets syfte om att motverka kriminella och oseriösa leverantörer eller med den i rapporten redovisade problembeskrivningen. Region Stockholm förespråkar att fokus i flera fall läggs på stöd och kunskapshöjande åtgärder istället för på reglering genom lag. I flera fall föreslås lösningar genom reglering i lag där Konkurrensverket självt anger att det bakomliggande behovet egentligen är ytterligare stöd och kunskapshöjande åtgärder för att klargöra vad som är tillåtet med särskild betydelse för mindre kommuner och regioner. Region Stockholm förstår att det kan finnas behov av stöd för exempelvis mindre kommuner och regioner men tillvägagångssättet att reglera kunskapshöjande åtgärder i lag får omotiverad påverkan på Region Stockholms trettiotal vårdval.

De inskränkningar vissa förslag gör på det stora handlingsutrymmet i LOV, vilket också bekräftas i rapporten, kan enligt Region Stockholm inte motiveras av att det finns upphandlande myndigheter som inte utnyttjar handlingsutrymmet. Avsaknaden av praxis inom LOV tyder enligt Region Stockholm på att handlingsutrymmet i LOV är stort vilket ytterligare talar emot att denna typ av långtgående regleringar i lag behöver komma till stånd i dagsläget. I utredningen sker även resonemang kring att det av Förenklingsutredningen går att dra slutsatsen att det som är tillåtet på den direktivstyrda delen i lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) också är tillåtet inom LOV vilket borde kunna utgöra exempel på vilka krav som kan ställas, hur de kan ställas samt olika tidsfrister.

Konkurrensverket är noga med att betona att LOV är fristående från LOU och att det finns risker med att låta tolkningen av reglerna i LOU genomsyra eller påverka tolkningen av reglerna i LOV. Oaktat detta förekommer det i motiveringen till flertalet av förslagen en jämförelse med uttolkningen av reglerna i LOU samt nyttjandet av begrepp som har sin kontext inom LOU, exempelvis begreppet ”väsentlig förändring”. Region Stockholm vill betona att en sådan jämförelse bygger på en i grunden felaktig premiss, nämligen den att LOU och LOV skulle ha samma syfte. EU-domstolen har vid två separata tillfällen genom dom¹ uttalat att om myndigheten inte är den som gör urvalet av leverantör som ska utföra exempelvis en tjänst, är den reglering som LOU och underliggande direktiv utgör inte nödvändig, eftersom den syftar till att motverka att nationella leverantörer får fördelar framför utländska. Direktiven, deras nationella implementering och tolkningen därav kan därmed inte vara vägledande för tolkningen av LOV eller andra auktorisationssystem.

---

¹ Se C-410/14 “Falk Pharma”, och C-9/17 “Tirkkonen”.

En jämförelse mellan LOU och LOV, särskilt i resonemang om vad som är tillåtet, riskerar oundvikligen att leda till en felaktig tolkning av vad som är och inte är tillåtet inom LOV, vilket kommer att påverka handlingsutrymmet i LOV. Region Stockholm ser ingen anledning att reglera sådana bestämmelser i lag givet risken att minska handlingsutrymmet ytterligare. Det ska också tilläggas att de flesta tjänster där LOV kan tillämpas upphandlas enligt 19 kapitlet vid en LOU-upphandling, där flexibiliteten i flera delar är större än vid direktivstyrda upphandlingar.

Konkurrensverket har i rapporten lämnat ett antal förslag vilka kommenteras var för sig av Region Stockholm:

- *Kravet på löpande annonsering kan avskaffas*
Region Stockholm tillstyrker förslaget delvis. Däribland att upphandlande myndigheter ska få välja mellan löpande annonsering och ansökningsfönster, att annonsering av inrättandet eller ändring av ett valfrihetssystem ska innehålla uppgifter om vilket förfarande som tillämpas (löpande annonsering eller annonsering med ansökningsfönster) samt att annonser om valfrihetssystem även fortsättningsvis ska publiceras på den nationella webbplatsen.

Att upphandlande myndigheter ska offentliggöra valfrihetssystem, ansökningsfönster och resultatet efter beslut i fråga om en ansökan genom annons på den nationella webbplatsen tillstyrks delvis. Att ett ordinarie ansökningsfönster ska öppnas minst vart fjärde år och att väsentliga ändringar i förfrågningsunderlaget inte får göras när ett valfrihetssystem med ansökningsfönster är stängt för ansökningar, riskerar att inskränka i och minska den flexibilitet som är nödvändig i ett valfrihetssystem. Region Stockholm avstyrker särskilt det sistnämnda som medför direkt inskränkning i den fria avtalsbundenhet som råder. Detta även om det föreslås att en upphandlande myndighet får välja att öppna ordinarie ansökningsfönster oftare och kan öppna extra ansökningsfönster. Det torde, likt vad vissa privata aktörer också uttalat, vara upp till upphandlande myndighet att avgöra när ansökningsfönster kan öppnas och hur så kallade väsentliga förändringar ska hanteras utifrån proportionalitetsprincipen.

Förslaget innebär en skyldighet för myndigheten att öppna upp för nya ansökningar vart fjärde år. Att ett valfrihetssystem inte måste vara öppet under hela systemets giltighetstid är klargjort i EU-domstolens dom C-9/17 ”Tirkkonen” som betonade att det avgörande momentet är att inget urval

sker från myndighetens sida. Rättsläget för om det är möjligt att vid ett enda tillfälle under systemets giltighetstid öppna upp ett system för ansökan och utan urval godkänna samtliga sökanden som uppfyller kvalificeringskraven, får anses vara oklart. Att i ett sådant läge föreskriva en obligatorisk skyldighet att vart fjärde år öppna upp för ny konkurrens riskerar att inskränka den eventuella möjlighet som föreligger inom LOV.

Även övriga tidsfrister medför att flexibiliteten i valfrihetssystemens konstruktion inte kan nyttjas ändamålsenligt. Om ett ansökningsfönster eller andra tidsfrister absolut är nödvändiga att reglera med en bortre tidsgräns borde det inte uttryckas som en obligatorisk bestämmelse eller efterföljas av lokutionen *om det inte är uppenbart obehövt*.

Inskränkningen och påverkan på flexibilitet försvåras ytterligare av att hela förslaget tar avstamp från den struktur och terminologi som finns i LOU. Mest framträdande i och med jämförelsen med att ramavtal enligt LOU i normalfallet endast får löpa i fyra år och att det inte finns tungt vägande skäl att tjänster som omfattas av LOV skulle konkurrensutsättas oftare än de som upphandlas enligt LOU.

Att annonsering av resultat efter beslut i fråga om en ansökan ska ske genom annons på den nationella webbplatsen kan bidra till transparens för många intressenter vilket Region Stockholm ser positivt på. I dagsläget saknas och efterfrågas sådan information samlat. Det är enligt Region Stockholm av stor vikt att regelverket som annonsdatabaser också har att förhålla sig till inte blir onödigt komplext och administrativt betungande. Detta mot bakgrund av att efterannonsering av upphandlingar som genomförs enligt upphandlingslagarna i dagsläget upplevs som krångligt och omständligt.

- *Varken valfrihetssystem eller kontrakt bör tidsbegränsas i författning*
Region Stockholm har inget att invända mot rapportens bedömning eftersom det enligt Region Stockholms uppfattning redan idag kan tolkas som att ingen tidsbegränsning behöver anges.
- *Ytterligare uteslutningsgrunder ska införas och fler ska kontrolleras*
Region Stockholm tillstyrker förslaget delvis. Region Stockholm ser positivt på ytterligare verktyg för att kunna motverka kriminella och oseriösa leverantörer. Däribland att vissa av uteslutningsgrunderna ska justeras och att en ny uteslutningsgrund för allvarliga missförhållanden utanför tjänsten ska införas. Region Stockholm nyttjar redan idag i flera avseenden det handlingsutrymme som finns, men ser att ett förtydligande dels kan stärka

Region Stockholms möjligheter, dels att grindvaktsmöjligheterna stärks på nationell nivå. Region Stockholm ser inte behov av tillägget att den upphandlande myndigheten får låta bli att följa en skyldighet att utesluta en leverantör, om det är motiverat av tvingande hänsyn till allmänintresset. Det finns en risk att bestämmelsen urholkar syftet särskilt då flertalet tjänster där valfrihetssystem tillämpas kan komma att anses rymmas inom ramen för begreppet hänsyn till allmänintresset vid en vidare tolkning av bestämmelsen. Därutöver är valfrihetssystemet i sin karaktär utformat som så att flera leverantörer ska gå att välja bland om en leverantör inte förmås att längre kunna leverera.

Enligt Region Stockholm är det viktigt att tydliggöra att föreslagna uteslutningsgrunder är exemplifierande och inte en uttömmande uppräkningsgrunder. Syftet med ett sådant förtydligande är att motverka en felaktig inskränkning av möjligheten att inom LOV ange ytterligare uteslutningsgrunder. Det är positivt att personkretsen vid kontroll av uteslutningsgrunderna även ska omfatta nyckelpersoner och anknutna bolag samt möjlighet att begära in tidigare kontrakt från en sökande. Bestämmelser som tar tydligare sikte på ägare och ledning i linje med vad vissa myndigheter, exempelvis Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Skolinspektionen, har möjlighet att göra inom ramen för sina prövningar. Däremot bör enligt Region Stockholm bestämmelsen att begära in tidigare kontrakt från en sökande inte omfattas av en tidsgräns om tre år, utan vara möjlig utan någon tidsgräns där proportionalitetsprincipen istället får vara styrande. I annat fall utgör denna bestämmelse ytterligare inskränkning mot dagens möjligheter vilket inte heller motiveras i utredningen.

Tillgång till relevant information från andra myndigheter, regioner och kommuner är enligt Region Stockholm avgörande för den praktiska tillämpningen. Region Stockholm ser gärna även utökade möjligheter för en så kallad sammantagen lämplighet, i linje med den prövning som vissa myndigheter, exempelvis IVO och Skolinspektionen, har möjlighet att göra inom ramen för sina prövningar.

Förslaget avstyrks i den del det avser skyldighet att under vissa förutsättningar avsluta avtal. Det är viktigt att avtal med kriminella och oseriösa leverantörer kan avslutas omgående, om inte dessa med framgång kan förhindras att komma in i systemet från första början, men förslaget innebär en kraftig och omotiverad inskränkning av myndigheternas fria avtalsbundenhet. Det är redan i dag möjligt att avsluta avtal i förtid på de grunder som anges som obligatoriska i förslaget. Den effekt som är avsedd

med förslaget kan uppnås i samma utsträckning genom stöd och information om redan befintliga möjligheter. Därtill skulle en uttrycklig reglering inte hindra eventuella processer om riktigheten i beslutet att säga upp avtal i förtid.

Förslaget avstyrks bestämt avseende den del som avser den rättelseprocess i förvaltningsdomstol som föreslås som möjlighet för den leverantör som fått sitt avtal uppsagt i förtid. Det anges att det är en fördel för leverantörer med rättelse jämfört med civilrättslig talan på så sätt, att om myndigheten fattat ett felaktigt beslut att avsluta ett kontrakt, kommer kontraktet att genom domstolens beslut om rättelse fortsatt gälla.

Förslaget förefaller bygga på en bristande förståelse för de civilrättsliga implikationerna som ett beslut om uppsägning medför. Så som det anges i förslaget är beslutets innebörd att avtal sägs upp i förtid med omedelbar rättsverkan. Den civilrättsliga innebörden av att ett avtal sägs upp med omedelbar verkan är i typfallet att samtliga skyldigheter och rättigheter med anledning av avtalet upphör med omedelbar verkan. Det kvarstår med andra ord inte längre några skyldigheter eller rättigheter mellan parterna, med vissa undantag, som kan göras gällande från den tidpunkt uppsägningen sker. Det saknas resonemang om på vilket sätt detta civilrättsliga rättsförhållande kan ändras genom det föreslagna rättelseförfarandet i allmän förvaltningsdomstol. I aktuellt förslag skulle utkomsten av domstolens prövning om riktigheten i myndighetens beslut vara att ett avtal som upphört civilrättsligt återuppstår. Förslaget förefaller vara i strid med civilrätten eller i varje fall sakna faktisk funktion sett till de civilrättsliga implikationerna som beslutet medför.

– *Det ska införas ytterligare bestämmelser om förfrågningsunderlagets innehåll*

Region Stockholm avstyrker förslaget. Det måste vara upp till varje upphandlande myndighet att avgöra vad som ska regleras genom förfrågningsunderlaget samt avtal. Det saknas skäl och motivering för att den flexibilitet och avtalsfrihet som nu är gällande inte ska bibehållas. Region Stockholm instämmer i att visst innehåll kan behöva konsolideras och/eller förtydligas men att detta snarare borde göras genom stöd som exempelvis Upphandlingsmyndigheten torde kunna bistå med. Detta föreslås även i utredningen, att uppdraget till Upphandlingsmyndigheten om välfärdsbrottslighet ska omfatta ett utökat stöd om tillämpningen av LOV. Här kan det dock noteras att Upphandlingsmyndigheten redan har visst stöd inom området. Exempelvis har Upphandlingsmyndigheten genom tidigare regeringsuppdrag tagit fram stödmaterial inom sektorn

vård och omsorg. Upphandlingsmyndigheten har på sin hemsida vägledning om att inrätta valfrihetssystem och generellt stöd om avtalsförvaltning och uppföljning samt en frågeportal varigenom frågor kan ställas och stöd erhållas.

Att reglera förfrågningsunderlagets innehåll i lag på det sätt som föreslås kan ha en inskränkande och motsatt effekt i relation till vad som behöver uppnås. Även detta förslag tar avstamp från den struktur och terminologi som finns i LOU med efterföljande risker i tolkning och rättstillämpning.

Däremot kunde det i LOV, enligt Region Stockholm, föreslagits tydligare möjligheter för att begränsa underleverantörer. Detta särskilt då Konkurrensverket själva konstaterar att det finns stora möjligheter att ställa krav avseende underleverantörer, särskilt underleverantörer som direkt medverkar till fullgörandet av kontraktet.

- *Upphandlande myndigheters kontroll och uppföljning bör stärkas*
Region Stockholm delar utredarens uppfattning men avstyrker förslaget såsom det utformats. Kontroll och avtalsuppföljning är viktiga verktyg för att motverka oseriösa aktörer och välfärdsbrott. Samhällets skydd mot oseriösa aktörer kan dock inte enbart vila på en aktiv tillsyn eller avtalsuppföljning. De grundläggande skydden och kontrollerna av företag behöver stärkas. Tillvägagångssättet att reglera sådan skyldighet i lag exempelvis i form av riktlinjer, skyldighet att regelbundet kontrollera att leverantörerna i valfrihetssystemet uppfyller villkoren i förfrågningsunderlaget och bestämmelser om fördjupad kontroll ser Region Stockholm inte som en ändamålsenlig åtgärd. Den upphandlande myndigheten bör själv få avgöra hur kontroll och uppföljning ska prioriteras och utformas, oavsett upphandlingsform. Även här borde Upphandlingsmyndigheten kunna utveckla sitt stöd och stödmaterial.

I det fall kontroll och uppföljning mot förmodan är nödvändig att reglera i lag är det mer lämpligt genom en reglering som träffar alla anskaffningar oavsett upphandlingsform, exempelvis på det sättet kommunallagens bestämmelse idag är utformad när kommunala angelägenheter utförs av privata utförare (10 kap. 8 §). Därutöver ska kommuner och regioner genom bestämmelsen i 5 kap. 3 § i Kommunallagen (2017:725) varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer som gäller för samtliga utförare av sådana angelägenheter. Genom den reglering som ska börja gälla 1 juli 2026 säkras dessutom att regionfullmäktige genom regionstyrelsens uppsiktsplikt ska få överblick av den kontroll och uppföljning som ska ske.

Förslaget om en ny informationsplikt – att tillhandahålla tydlig information till enskilda om hur och till vem de kan rapportera misstankar om fel i tjänsten och brister hos leverantören – tillstyrker Region Stockholm.

– *Andra förslag och bedömningar*

Region Stockholm instämmer i huvudsak i samtliga andra förslag och bedömningar vilka samtliga kan bidra till att motverka kriminella och oseriösa leverantörer i valfrihetssystem. Region Stockholm vill särskilt tillstyrka förslaget om att det finns skäl att överväga en utökad revisorsplikt. Idag innebär undantagen från revisorskraven att det dröjer tre år innan ett företag behöver anlita revisor även om bolaget har en stor omsättning/många anställda, vilket enligt Region Stockholm kan utgöra möjlighet för vissa företag att agera obemärkt gällande ekonomiska oegentligheter.

Vidare visar utredningen och Region Stockholms yttrande att förslaget att det aviserade uppdraget till Upphandlingsmyndigheten om en satsning mot välfärdsbrottslighet ska omfatta ett utökat stöd om tillämpningen av LOV är särskilt påkallat. Det ska tilläggas att satsningen inte omfattar regioner vilket också bör ingå i det utökade stödet. Region Stockholm ser dock att stöd i tillämpning av LOV och ett brottsförebyggande arbete snarare borde ingå i Upphandlingsmyndighetens grunduppdrag. Tillfälliga satsningar tenderar att inte ge en hållbar effekt över tid.

Ekonomiska konsekvenser

Flera av förslagen i rapporten bedöms medföra betydande ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm. I det fall Region Stockholm skulle behöva anpassa sina trettioåriga vårdval till nya bestämmelser om förfrågningsunderlagets innehåll samt lagreglerad stärkt kontroll och uppföljning skulle det medföra ökad administration. Administrativ tid och resurser som istället kunde läggas på att operativt motverka kriminella och oseriösa leverantörer. Det skulle även påverka Region Stockholms möjligheter att utforma ändamålsenliga avtal utifrån Region Stockholms särskilda målsättningar och förutsättningar samt att planera och prioritera kontroll och uppföljning därefter. Även avskaffande av löpande annonsering samt införande av ytterligare uteslutningsgrunder och kontroller kan medföra ökad administration, dock med skillnaden att nyttan med dessa bestämmelser kan motivera efterföljande administration. Genom nya bestämmelser som också för leverantören möjliggör en prövning i domstol ser Region Stockholm risk för ett ökat antal

domstolsprocesser. Domstolsprocesser som i vissa fall visserligen kan leda till ökad önskvärd praxis.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Katarina Holmgren
Ekonomidirektör

Beslutsunderlag

1. Nya grindvaktsfunktioner i LOV – förslag som bidrar till att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer i valfrihetssystem (Konkurrensverket 2025:8)

Beslutsexpediering

1. Finansdepartementet

Godkänd av Emma Lennartsson, 2026-04-13